

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
НАЦІОНАЛЬНИЙ ТЕХНІЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
«ХАРКІВСЬКИЙ ПОЛІТЕХНІЧНИЙ ІНСТИТУТ»

Кафедра соціології і публічного управління
(назва кафедри, яка забезпечує викладання дисципліни)

МЕТОДИ КОНТРОЛЮ НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

Історія соціології

(назва навчальної дисципліни)

рівень вищої освіти перший (бакалаврський)
перший (бакалаврський) / другий (магістерський)

галузь знань 05 Соціальні та поведінкові науки
(шифр і назва)

спеціальність 054 Соціологія
(шифр і назва)

освітня програма Соціологія управління
(назва освітніх програм спеціальностей)

вид дисципліни професійна підготовка; обов'язкова
(загальна підготовка / професійна підготовка; обов'язкова/вибіркова)

форма навчання денна
(денна / заочна/дистанційна)

Харків – 2023 рік

Модульна контрольна робота № 1 з курсу "Історія соціології".

Модульна контрольна робота полягає у самостійній роботі студента в позааудиторний час над отриманими питаннями за темами першого модулю.

Перший модуль «Розвиток європейських соціальних ідей в період до виникнення соціології» складається з питань, які розглядають специфіку дисципліни, основні етапи становлення соціології: протосоціологічний, розвиток напрямків, шкіл, теорій, концепцій, які мали вплив на змінний процес соціологічного знання до початку XIX ст.

Завдання № 1.

1. Поясніть, яким чином змінювалася типологія науковості впродовж історичного шляху розвитку соціологічної науки?

2. Вкажіть за якими історичними періодами вивчаються протосоціологічні праці та ідеї?

Завдання № 2.

Складіть таблицю «Протосоціологічні ідеї вчених» за хронологічними періодами і тематичними напрямками.

Завдання № 3.

Поясніть, на які групи можна поділити форми і напрямки розвитку соціальної думки у протосоціологічний період.

Завдання № 4.

Як Ви вважаєте, які соціальні ідеї Платона, Аристотеля можна вважати доволі сучасними? Надайте аргументовану відповідь

Завдання № 5.

1. Опишіть концепцію суспільства Т. Гоббса і Дж. Локка?

2. На Вашу думку, яку роль відіграв А. де Сен-Симон у виникненні сучасної соціології?

Друга частина модульної контрольної роботи складається з тестів.

Модульна контрольна робота № 2 з курсу "Історія соціології".

Модульна контрольна робота полягає у самостійній роботі студента в позааудиторний час над отриманими питаннями за темами третього модулю.

Другий модуль «Предметне та методологічне самовизначення соціології : соціологічні концепції XIX ст. – поч. XX ст.» передбачає знайомство студентів зі становленням соціології як науки, затвердженням перших суто соціологічних теорій, біографічними та науковими особливостями відомих вчених соціологів.

Завдання № 1.

1. Накресліть таблицю, яка б відображала структуру соціологічного знання за О. Контом. Графам надайте назви: «предмет розділу», «завдання соціологів», «основні поняття і закони».

2. Опишіть фактор, який О. Конт вважав вирішальним з точки зору соціальної динаміки.

Завдання № 2.

1. Розкрийте, як О. Конт інтерпретував європейську історію на основі «закона трьох стадій інтелектуального зростання»?

2. Чому на Вашу думку соціологію називають «проектом індустріальної доби»?

Завдання № 3.

1. Розкрийте, чому Г. Спенсер використовував організмичний підхід для соціологічної інтерпретації суспільства?

2. Які соціальні групи, за К. Марксом, грають особливу роль у соціальній структурі суспільства та визначають процес зміни типів суспільно-економічних формацій?

Завдання № 4.

1. Доведіть, яким чином праці Г. Спенсера розглядаються як певне джерело сучасного функціоналізму.

2. Яку роль у зміні суспільно-економічних формацій відіграють соціальна і політична революції?

Завдання № 5.

Складіть таблицю з типами суспільно-економічних формацій, де графами є назва формації, тип способу виробництва (характер виробничих сил і економічних відносин), основні класи та класові відносини, політичний устрій.

Друга частина модульної контрольної роботи складається з тестів.

Модульна контрольна робота № 3 з курсу "Історія соціології".

Модульна контрольна робота полягає у самостійній роботі студента в позааудиторний час над отриманими питаннями за темами третього модулю.

Третій модуль «Класичні соціологічні теорії кінця XIX ст. – початку XX ст.» передбачає знайомство студентів з базовими соціологічними теоріями кінця XIX ст. – початку XX ст., вивчення наукових засад світових вчених соціологічної думки.

Завдання № 1.

1. Опишіть основні форми суспільства за вченням Е. Дюркгейма.

2. Розкрийте предмет соціології у контексті «розуміючої соціології» за М. Вебером

Завдання № 2.

1. Опишіть предметну область соціології, її функції за вченням Е. Дюркгейма

2. Якою є структура соціологічної науки за Г. Зіммелем?

Завдання № 3.

1. Як і виділив Е. Дюркгейм та з якими соціальними чинниками вони пов'язані?

2. Розкрийте зміст категорії «соціальні відношення» за М. Вебером.

Завдання № 4.

1. Поясніть методологію соціологічного дослідження за вченням Г. Зіммеля

2. Чому можна вважати М. Драгоманова першим українським «академічним» соціологом?

Завдання № 5.

1. Яку мету прагнув досягти М. Грушевський, створюючи Український соціологічний інститут? Розкрийте зміст категорії «генетична соціологія» за М. Грушевським.
  2. Доведіть, що М. Ковалевський був соціологом з європейським ім'ям.
- Друга частина модульної контрольної роботи складається з тестів.**

Приклади тестових завдання з курсу

Змістовний модуль №1 Розвиток європейських соціальних ідей в період до виникнення соціології

1. Коли виникають первісні знання про людину та суспільство?

- а) Стародавній Греції у V-IV ст. до н.е. (Платон, Арістотель);
- б) Франції XVII-поч. XVIII ст. (Монтеск'є);
- в) Франції XIX ст. (О. Конт);
- г) Німеччина XVII ст. (Е. Кант)

2. Які існували первісні форми протосоціологічного знання?

- а) соціальна філософія;
- б) антична історіографія;
- в) міфологія та героїчний епос;

3. Що таке протосоціологія?

- а) сучасне соціологічне знання;
- б) одна із загальних соціологічних теорій;
- в) соціальні знання, які існували до виникнення соціології як окремої науки;
- г) різноманітні знання про людину та суспільство.

4. В яку епоху на розвиток соціального знання значний вплив мала теософія?

- а) в епоху античності;
- б) в сучасну епоху;
- в) в епоху середньовіччя;
- г) в епоху Нового часу.

5. Під впливом яких факторів розвивалось соціальне знання середньовіччя?

- а) науково-технічного прогресу;
- б) релігії та церкви;
- в) розвитку природничих наук.

6. Що таке теологія?

- а) одна із загальних соціологічних теорій;

- б) вчення про бога;
- в) один із напрямків соціальної думки середньовіччя.

7. Правильною формою політичного устрою, згідно з поглядами Аристотеля, є:

- а) монархія;
- б) демократія;
- в) тиранія;
- г) олігархія.

8. Які положення були властиві соціальній теорії Аристотеля?

- а) соціальна структура суспільства будується внаслідок дії надлюдського розуму;
- б) запорукою стабільності у суспільстві виступає «середній клас»;
- в) задля забезпечення соціальної рівності необхідно скасувати сім'ю;
- г) взаємини громадян у суспільстві засновані на обміні певними благами.

9. Вкажіть неправильну форму політичного устрою, згідно з поглядами Аристотеля:

- а) олігархія;
- б) монархія;
- в) політія;
- г) аристократія.

10. Спільнотою, яка, згідно з поглядами Аристотеля, є першою природною формою співжиття людей, що не змінюється в усі часи людського існування, є:

- а) держава;
- б) сім'я;
- в) рід;
- г) поліс

11. Негативні форми політичного устрою – тімократія, олігархія, тиранія розкривав:

- а) Платон;
- б) Аристотель;
- в) Демокрит;
- г) Сократ.

12. Фантастичне відображення людиною світу на стадіях родового та раннього класового суспільства, в якому вищадійсності виступають у вигляді чуттєво-образних уявлень, це:

- а) епос;
- б) міф;
- д) хроніки;
- г) слова.

13. Найповніше натуралістичні тенденції розглядались у теорії природного права" і "суспільного договору", сутність яких виклав:

- а) Г. Гроцій;
- б) Т. Гоббс;
- д) Дж. Локк;
- г) Ж. Боден.

14. Який вчений одним із перших приділяв велику увагу математичним методам досліджень як підґрунтя для аналізу соціальних процесів та явищ:

- а) І. Кант;
- б) Т. Гоббс;
- д) А. Кондорсе;
- г) Д. Віко.

15. Який вчений виклав свої уявлення про майбутнє суспільство загальної рівності і справедливості у праці «Про індустріальну систему»:

- а) А. Сен-Сімон;
- б) Т. Мор;
- д) Т. Кампанелла;
- г) О. Конт.

Змістовний модуль № 2.Предметне та методологічне самовизначення соціології: соціологічні концепції XIX ст. – поч. XX ст.

1. Яка праця про соціальний порядок належить Т.Кампанелла:

- 1. «МістоСонця»;
- 2. «Закон волі»,
- 3. «Заповіт»,
- 4. «Кодекс природи».

2. Виокремленню соціології в самостійну науку у соціально-економічному плані сприяв розвиток:

- 1.соціалізму;
- 2. капіталізму;
- 3. феодалізму;
- 4. рабовласництва.

3. Хто з видатних соціологів-класиків обґрунтував закон поділу і кооперації праці?

- 1. О. Конт;
- 2. К. Маркс;
- 3. Г. Спенсер;
- 4. Г. Лебон.

4. "Суспільство – надіндивідуальна реальність, що базується на колективних уявленнях". Кому належить це визначення?

1. Е. Дюркгейму;
2. Г. Спенсеру;
3. М. Веберу;
4. О. Конту.

5. Хто з класиків соціології започаткував трактування суспільства як цілісного утворення, яке не зводиться до суми його частин?

1. О. Конт;
2. Г. Лебон;
3. К. Маркс;
4. М. Вебер.

6. Хто вважається засновником французької соціологічної школи?

1. Г. Лебон;
2. Е. Дюркгейм;
3. К. Маркс;
4. О. Конт.

7. Французький філософ, який заклав новий напрям у суспільствознавстві в ХІХ ст. і одержав назву географічної школи в соціології:

1. Ж. Боден;
2. Т. Гоббс;
3. Ш. Монтеск'є;
4. Г. Гроцій.

8. Цей вчений обґрунтовує думку, що основні права людини - свобода, власність, безпека, а шлях до звільнення людей – освіта:

1. П. Гольбах;
2. А. Кондорсе;
3. Т. Кампанелла;
4. Т. Мор.

9. Виокремленню соціології в самостійну науку у соціально-правовому плані сприяв розвиток:

1. соціалізму;
2. капіталізму;
3. феодалізму;
4. рабовласництва.

10. Яким вченим у праці «Курс позитивної філософії» вперше вжито назву «соціологія» і обґрунтованої предмет і метод:

1. А. Сен-Сімоном;
2. О. Контом;
3. Г. Спенсером;

4. Е.Дюркгеймом.

11. Напрямок, який вивчає суспільство в стані цілісності та рівноваги його елементів – це:

1. соціальна статика;
2. соціальна фізика;
3. соціальна математика;
4. соціальна динаміка.

12. Ідею, згідно з якою людство у своєму історичному розвитку повторює еволюцію органічного світу висловлював:

1. О. Конт;
2. Аристотель;
3. Г. Тард;
4. Г. Спенсер.

13. Ототожнювали суспільство з організмом людини і пояснювали соціальне життя біологічними закономірностями, виявляючи загальні закономірності розвитку природи та суспільства, представники:

1. расово-антропологічної школи;
2. соціал-дарвіністської школи;
3. географічної школи;
4. органічної школи.

14. Триєдина формула впливових чинників людського життя (місце проживання, праця, сім'я), запропонована французьким соціологом:

1. Т. Мальтусом;
2. Ф. Ле-Пле;
3. Г. Райтценхофером;
4. У. Самнером.

15. Концепцію життєвого простору, яка визнавалася визначальною в державній політиці, роль географічного положення й окремих його складових (клімат, ґрунт, ландшафт тощо) у розвитку конкретних типів суспільства, формуванні господарського та політичного устрою різних країн, впливу на життя, звички і вдачу людей, пропагували представники:

1. органічної школи;
2. географічної школи;
3. соціал-дарвіністської школи;
4. расово-антропологічної школи.

Змістовний модуль № 3. Класичні соціологічні теорії кінця XIX ст. – початку XX ст.

1. Батьківщиною соціології вважається:

1. Англія;
2. Франція;
3. США;
4. Німеччина.

2. З ім'ям Е. Дюркгейма пов'язане вивчення явищ, соціальної нерівності та соціальної солідарності, що стають наслідком поділу праці, яким він дав назву:

1. стратифікації;
2. аномії;
3. негативізму;
4. ієрархії.

3. Хто з видатних соціологів-класиків обґрунтував закон поділу і кооперації праці?

1. О.Конт;
2. К. Маркс;
3. Г.Спенсер;
4. Е.Дюркгейм.

4. "Суспільство – надіндивідуальна реальність, що базується на колективних уявленнях". Кому належить це визначення?

1. Е.Дюркгейму;
2. Г. Спенсеру;
3. М. Веберу;
4. О. Конту.

5. Хто з класиків соціології започаткував трактування суспільства як цілісного утворення, яке не зводиться до суми його частин?

1. О.Конт;
2. Е.Дюркгейм;
3. К.Маркс;
4. М.Вебер.

6. Хто вважається засновником французької соціологічної школи?

1. М.Вебер;
2. Е.Дюркгейм;
3. К.Маркс;
4. О.Конт.

7. Французький філософ, який заклав новий напрям у суспільствознавстві в XIX ст. і одержав назву географічної школи в соціології:

1. Ж. Боден;
2. Т. Гоббс;
3. Ш. Монтеск'є;
4. Г. Гроцій.

8. Яким вченим у праці «Курс позитивної філософії» вперше вжито назву «соціологія» і обґрунтованої предмет і метод:

1. М. Вебером;
2. О. Контом;
3. Г. Спенсером;
4. Е. Дюркгеймом.

9. Напрямок, який вивчає суспільство в стані цілісності та рівноваги його елементів – це:

1. соціальна статика;
2. соціальна фізика;
3. соціальна математика;
4. соціальна динаміка.

10. Ідею, згідно з якою людство у своєму історичному розвитку повторює еволюцію органічного світу висловлював:

1. О. Конт;
2. М. Вебер;
3. П. Сорокін;
4. Г. Спенсер.

11. Французький вчений, що розробив новий соціологічний підхід, який полягає в розумінні суспільства як соціальної реальності, що складається з сукупності соціальних фактів – це:

1. М. Вебер;
2. Е. Дюркгейм;
3. Г. Тард;
4. У. Самнер.

12. «Розуміючу соціологію» розглядав:

1. Г. Тард;
2. З. Фрейд;
3. Д. Милль;
4. М. Вебер.

13. Коли розпочало свою діяльність «Лондонське соціологічне товариство»?

1. 1903 р.;

2. 1904 р.;
3. 1905 р.;
4. 1906 р.

14. В якому університеті США започаткували курс соціології?

1. Єльському університеті;
2. Чиказькому університеті;
3. Колумбійському університеті;
4. Гарвардському університеті.

15. Коли в США відкрилася перша кафедра соціології?

1. 1893р.;
2. 1894 р.;
3. 1895 р.;
4. 1896 р.

16. В Україні вперше було проведено подушний перепис населення за так званим «переписом графа Разумовського» у:

1. 1763-1764 рр.;
2. 1665-1666 рр.;
3. 1863-1864 рр.;
4. 1700-1701 рр.

17. Специфіка розвитку соціологічної думки в Україні полягає в тому, що вона:

1. розвивалась спонтанно, з внутрішніх потреб нації;
2. зазнавала значного впливу західної соціології на всіх етапах розвитку;
3. залежала від історично зумовлених соціально-культурних особливостей регіонів України;
4. протягом тривалого часу не мала своєї офіційної соціологічної школи та освіти.

18. Вкажіть хронологічні межі періоду академічної соціології в Україні:

1. від найдавніших часів до середини XIX ст.;
2. з IX ст.- XVIII ст.;
3. кін. XVIII ст.- XIX ст.;
4. XX ст.

19. На думку дослідників соціологічної думки в Україні, історичні «козацькі літописи» стають важливим чинником її формування тому що:

1. вони захищали самобутність і право України на існування;
2. забезпечували необхідним інформаційним матеріалом;
3. виховували почуття патріотизму, поваги до минулого;
4. заклали основи наукової історіографії

20. Батьківщиною соціології вважається:

1. Англія;
2. Франція;
3. США;
4. Німеччина.

Контрольні питання з курсу до екзамену.

Семестр 2

1. Історія соціології її об'єкт, предмет і функції.
2. Визначення наукової школи, види. Роль наукової школи в історико-соціологічному пізнанні.
3. Поняття протосоціологічних ідей.Періодизація світової соціологічної думки.
4. Особливості розуміння соціального світу Платоном.
5. Особливості античної соціальної думки. Соціально-політичні ідеї Аристотеля.
6. Соціальна структура суспільства за Аристотелем.
7. Схожість і відмінності ідей про соціальну структуру суспільства Платона і Аристотеля.
8. Середньовіччя як історична епоха. Соціальна доктрина А.Августина.
9. Середньовіччя як специфічний тип культури. Ідея соціального порядку Ф. Аквінського.
10. Відродження як історична епоха. Соціально-історичний зміст ідей утопістів.
11. Соціально-політичні погляди в праці «Державець» Н. Макіавеллі. Сутність макіавеллізму.
12. Особливості соціальної думки Нового часу.
13. Держава як соціально-політичний інститут в працях Т. Гоббса.
14. Теорія суспільного договору Дж. Локка.
15. Соціально-політичні погляди Дж. Локка.
16. Подібність і відмінність ідей «суспільного договору» Т. Гоббса і Дж.Локка.
17. Просвітництво як історична епоха. Проблема громадянського суспільства в німецькому ідеалізмі.
18. Особливості французького Просвітництва. Соціально-політичне вчення Ш. Л. Монтеск'є.
19. Соціальні концепції Ж.-Ж. Руссо.
20. Етапи становлення емпіричної соціології.
21. Соціально-інституційні передумови виникненнясоціології.
22. Соціально-теоретичні передумови виникнення соціології.
23. Соціологічні погляди А. Сен-Симона

24. Позитивізм як обґрунтування науки
25. О.Контщодо класифікації наук.
- 26.О.Конт про методи соціології.
27. Соціальна статика або проблема соціального порядку за О. Контом.
28. Соціальна динаміка. Праця О. Конта «Дух позитивної філософії»
29. Вчення О.Контащодо стадії розвитку людського суспільства.
30. Основні риси соціологічної системи Г. Спенсера.
31. Вчення К.Маркса і Ф.Енгельса про суспільно-економічної формації.
32. Концепція класів, класової боротьби в працях К.Маркса і Ф.Енгельса.
33. Ф.Енгельс про походження сім'ї, приватної власності і держави.
34. Емпіричні дослідження Ф.Енгельса про стан робітничого класу.
35. Особистість і суспільство в працяхК. Маркса.Ф. Енгельса.
36. Теорія соціального розвитку К. Маркса.
37. Поняття натуралізму в соціології
38. Основні принципиорганістичного підходу до суспільства
39. Поняття і принципи соціального дарвінізму.
40. Расово-антропологічна доктрина в соціології. Основні представники напрямку.
41. Принцип географічного детермінізму в соціології. Основні представники напрямку.
42. Соціально-історичні та теоретичні основи психологічного напрямку.
43. Психологічний еволюціонізм в соціології. Особливості концепції Л. Уорда
44. Інстинктивізм в соціології: поняття, принципи існування.
45. Групова психологія і її різновиди (В. Вундт,Г. Лебон)
46. Основні ідеї теорії наслідування Г. Тарда

Семестр 3.

1. «Соціологізм» Е. Дюркгейма як методологія наукового дослідження суспільства.
2. Праця Е. Дюркгейма «Соціологія і соціальні науки». Предмет, структура та функції соціології.
3. Правила вивчення «соціальних фактів» за працями Е. Дюркгейма
4. Суспільний поділ праці та ідея солідарності в соціологічної концепції натуралізму Е. Дюркгейма.
5. Розробка Е. Дюркгеймом проблем соціології моралі і релігії.
6. Соціологічні дослідження Е. Дюркгеймом проблем самогубства.
7. «Розуміюча» соціологія М. Вебера
8. Вчення М. Вебера про типи панування.
9. Теорія «соціальної дії» М. Вебера.
10. Принцип раціональності та теорія капіталізму М. Вебера
11. Соціологічні погляди Ф. Тьоніса.
12. Типологія соціальних форм Ф. Тьонісу (праця «Спільнота і суспільство»).
13. Формальна соціологія Г. Зіммеля.

14. Соціально-політичні погляди В. Парето.
15. Концепція циркуляції еліт В. Парето.
16. Політико-соціологічний неомакіавеллізм Г. Моска і Р. Міхельса.
17. Соціологічні емпіричні дослідження XIX - поч. XX століття в Європі.
18. Американська емпірична соціологія початку XX ст. Чиказька соціологічна школа.
19. П. Сорокін про соціокультурну динаміку.
20. Наукова та педагогічна діяльність П. Сорокіна.
21. Концепція П. Сорокіна про соціальні зміни.
22. Структура і завдання соціології за Ф. Знанецким.
23. Основні соціологічні погляди в праці У. Томаса і Ф. Знанецького «Польський селянин в Європі і Америці».
24. Протосоціологічні ідеї часів Київської Русі
25. Соціоетальна проблематика та протосоціологія Козацької доби
26. Специфіка протосоціології Г. Сковороди
27. Вітчизняні соціокультурні процеси XVII - кінця XVIII ст., їх вплив на національну свідомість
28. Українське духовне відродження XIX ст. і початок формування національної академічної традиції в соціології.
29. Біографічні особливості та соціологічні погляди М. Драгоманова
30. Соціологічна творчість І. Франка
31. Соціологія як наука за Б. Кістяковским.
32. Соціологічні погляди М. С. Грушевського
33. Соціологічна концепція М. М. Ковалевського
34. Українські соціологічні пошуки в еміграції
35. Позитивізм та марксизм в українській соціології
36. Загальний стан радянської соціології в 1930-х років.
37. Рання українська радянська соціологія.
38. «Відлига» у вітчизняній соціології 1950 - 60 років.
39. Пізній радянський період розвитку вітчизняної соціології
40. Пострадянський період розвитку вітчизняної соціології
41. Провідні соціологічні центри України та інституціоналізація соціології
42. Стан та розвиток соціологічної теорії в сучасній Україні